

17 april 1970

GEHEIME LEREN

Goeden avond vrienden.

Allereerst wijs ik u erop dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Ons onderwerp van hedenavond moet van een geestelijke geaardheid zijn. Laat mij daarom eens met u spreken over:

GEHEIME LEREN

Misschien wordt dit een teleurstelling voor degenen, die hierin een behandeling van het werk van Helena Blavatsky verwachten. Ik wil u veel verder mee terug nemen en u een overzicht geven van de oorsprong, mythen en werkelijke feiten rond de zogenaamde geheime leerstellingen. Laat ons om te beginnen rond 10.000 jaren teruggaan, tot ongeveer 8000 v. chr. In die dagen is er vaak sprake van natuurverering. De goden zijn verpersoonlijkte natuurkrachten. Iets dergelijks vinden wij nog veel later overal terug. Zelfs omstreeks 400 v. chr. bouwen Romeinen naast hun tempels voor de eigen goden nog tempels voor de goden van andere volkeren, zodat wij onder meer in Rome tempels kennen, die gewijd zijn aan Isis en Ahura Mazda. Wanneer je je bezighoudt met de verschijnselen in de natuur en de verpersoonlijking daarvan in allerlei gestalten je dwingt tot een soort dogmatisme, dan ontstaan er bij het onderzoek steeds meer afwijkingen tussen de feiten die je kent en de leer, die je verkondigt. In deze dagen kan men nog steeds iets dergelijks zien; kijk maar eens bij de katholieke verkondiging: zij prediken de ene leer en brengen de andere in de praktijk. Iets dergelijks doen trouwens ook anderen, zoals de communisten.

Iets bijzonders is dit niet. Maar wanneer een dergelijke discrepantie bestaat in een gemeenschap, waarbij degenen die de overleveringen kennen, kennis opdoen en onderzoekingen kunnen doen, een afzonderlijke en gesloten stand zijn, zal een dergelijke stand een eigen, geheel afzonderlijke filosofie gaan ontwikkelen. Deze filosofieën waren uit de aard der zaak vaak primitief. Maar naast de primitiviteit, die in die vroegere gemeenschappen heerste, daar het hoofdzakelijk landbouwgemeenschappen waren met een enkele keer een jagersvolk, bevatten zij wel degelijk inspiratieve erkenningen. Uit de steden komen niet zoveel nieuwe denkbeelden. Maar zelfs hier kan men stellen: ofschoon de denkbeelden zeker niet vrij zijn te praten van primitiviteit komen er vaak een groot deel kennelijk visionair beleven in voor. Juist dit visionaire element, dat ook reeds 8000 jaren geleden een grote rol speelde bij het ontstaan van de geheime leren, werd de aanleiding tot het stichten van zogenaamde geheime scholen.

Wanneer u hoort over de wegen of poorten van inwijding, die tegenwoordig in de Andes, maar vroeger in de Karakorums gelegen waren of zouden zijn, zijn dezen, zoals zij in werkelijkheid bestaan, eigenlijk niets anders dan een voortzetting van een oude traditie. Iemand die de geheimen wil en moet leren, wordt op een dergelijke weg vele malen getoetst. De kennis die hij uiteindelijk kan vergaren, is immers gevaarlijk. Wanneer de verworven kennis te ver gaat, zou men immers daarmee het godenstelsel en daarmee de basis van de gemeenschap aan kunnen vallen. En wanneer degene die het schisma verkondigt, een vol gewijd priester van hogere rang is, kun je hem moeilijk uit de weg ruimen zonder de gehele tempel en priestergemeenschap kwetsbaar te maken. Het was dus niet goed mogelijk om iemand, die gevaarlijke stellingen verkondigde op de wijze van de latere Grieken te veroordelen en bijvoorbeeld zoals Socrates de gifbeker te laten drinken omdat zijn leer een gevaar voor de staat in zou houden. In die oude tijd was het even moeilijk om een priester met afwijkende meningen te doen veroordelen als het

in het Nederland van heden moeilijk zou zijn, bijvoorbeeld Kardinaal Alferink op grond van een religieuze stellingname tot straf voor onnederlandse activiteiten veroordeeld te krijgen; gesteld dus dat door de houding van deze bisschop voor bepaalde autoriteiten een dergelijke noodzaak zou ontstaan.

Daarom was het doorgeven van een dergelijke gevaarlijke leer gebonden aan een wel wat vreemd aandoend scholingssysteem. Men noemt het wel 'de reis' of 'de weg'. Stel dat iemand intelligenter blijkt te zijn dan de norm en daarbij zowel een zekere interesse en begaafdheid lijkt te hebben. Hij wordt dan veelal na een kort verblijf in of bij de tempel naar de een of andere kluizenaar gebracht. Deze is dan het beginpunt van de 'weg'. Hier wordt hij stevig aan de tand gevoeld, hij krijgt de kans zijn denkbeelden uit te werken en uit te spreken. Valt de proef goed uit, dan zal de kluizenaar de man doorsturen, meestal naar het een of andere klooster. Een dergelijk klooster bestaat dan uit een klein aantal mensen, een soort monniken, die zich aan studie en onderzoeken hebben gewijd. Daar krijgt hij een basisopleiding, gedurende welke hij wederom meerdere malen stevig aan de tand wordt gevoeld. Vallen alle proeven goed uit, dan wordt hij weer verder gestuurd. Hij zal nu dienst moeten gaan doen bij de een of andere tempel en daarvoor koos men in de meeste gevallen een van de zogenaamde zwervende schrijnen.

U kent natuurlijk allen de tenttempel, het reizende tabernakel van de Israëlieten. Dergelijke heiligdommen waren in die dagen eigenlijk heel gewoon. Er zijn lange tijd vele tenten geweest met beelden erin, die soms zelfs gehele werelddelen doorzweven. Zelfs rond 400 n. chr. ontstaan er aan de grenzen van het Byzantijnse rijk nog moeilijkheden, omdat zwervende priesters van Kybyle met een dergelijk heiligdom het gebied willen betreden. Zij worden uitgebannen door het heersende christendom, maar zonder dat men hen enige schade durft toe te brengen. Dergelijke tempels zwerven van de ene plaats naar de andere. Overal volbrengen zij hun rituelen, maar daarnaast is er de praktijk: genezing, het vertonen van wondertjes, waarbij nogal wat met suggestie en hypnose wordt gewerkt, terwijl daarnaast een soort goochelarij niet wordt geschuwd. Priesters treden op als psychologen en bedrijven in zekere zin zelfs enige psychiatrie. Priesters fungeren als biechtvaders en raadgevers, orakels worden gegeven.

Op deze wijze wordt de nieuweling ingewerkt en leert begrijpen, wat er alzo aan de hand is. Maar stel u een dergelijk zwervend heiligdom nu niet te groots voor, evenmin als de kloosters. Het klooster van die dagen was een soort nederzettinkje van zeg tien of vijftien priesters met de hunnen en wat slaven, die de gunst hadden verworven van de plaatselijke kleine heersers. Een zwervend heiligdom bestond uit een karavaan - geen vijftig kamelen, maar veelal enkele lastdieren of een of twee ossenwagens, waarop de tenten waren gepakt, een kastje of zoiets, waarin het heilige beeldje was geborgen en het personeel, dat op de hoogsten na, altijd te voet ging. Overigens waren de geesten kennelijk deze heiligdommen zeer genegen, want de beeldjes die zo heilig waren, bleken altijd weer tamelijk klein en gemakkelijk te transporteren te zijn.

De praktische lering, die zo werd verkregen, maakte na enige tijd vanzelf wel duidelijk, of de nieuweling geschikt was om verder te gaan of niet. Pas wanneer hij in gedrag en mogelijk zelfs in woorden tegenover zijn collega's begon af te wijken en dus in feite afvallig begon te worden van het uiterlijk gangbare geloof, werd hij met aanbeveling doorgestuurd naar een z.g. vaste tempel. Dezen lagen veelal in of nabij steden. Hier werd dan geëist, dat aan de gewone tempeldienst geheel werd deelgenomen. Men diende deel te nemen aan de rituelen, de verkondiging en alle priesterlijke taken. Daarnaast kregen de uitverkorenen na enige tijd de mogelijkheid om een soort bijzondere opleiding te volgen. Deze omvatte, vooral in de eerste tijd, de kunst van het noteren - schrijven kun je het moeilijk noemen - het natekenen en hanteren van bepaalde ideogrammen, tellingen verrichten enz. Daarnaast werd kruidkunde onderwezen, iets van astrologie en wichelarij. Een belangrijk deel van de latere lessen waren gewijd aan de natuurkrachten, hetgeen van hun optreden en werkingen bekend was. Hierbij werd voor het eerst onthuld, dat deze krachten alleen voor het volk als goden bestonden, maar

in feite iets anders waren. Nadruk werd hierbij steeds weer gelegd op het feit, dat achter deze goden een grotere waarheid, macht, een groter geheel schuilt.

Blijken neofieten ook dan nog in staat, met gehele inzet van eigen wezen verder te gaan, en dat gebeurde niet zo vaak, dan werden zij weer verder gestuurd. De laatste fase van hun weg brengt hen dan weer bij kluzenaars. Veelal achtereenvolgens twee of drie, soms ook meerderen. Deze stages duurden gemiddeld tussen de twee en een half en de vijf jaar. U moet dus niet denken dat een ambitieus jong mens een dergelijke weg snel af kon leggen. Het duurde heus enige tijd. Geheel aan het einde van de weg ontmoette men meestal als laatste post de man, waarbij je begonnen was. Deze was de man, die aansprakelijk was voor de oorspronkelijke selectie en daarmee in zekere zin aansprakelijk was voor de gehele inwijding. Hij werd dan ook later vaak aangesproken als 'de meester'. Met deze kluzenaar samen maakte de man dan uit welke taak hij voortaan wenste te gaan vervullen. Want de zo ingewijde priesters hadden alle priesterlijke rechten en konden altijd aan anderen bewijzen dat zij priesters van hoge rang waren. Veelal speelden bepaalde woorden, gebaren en (hand)grepen hierbij een belangrijke rol, maar daarnaast had men vaak ook bepaalde amuletten, die eenvoudig weg te bergen waren. Maar men was geheel vrij in zijn keuze. Men kon bijvoorbeeld besluiten in de handel te gaan en kreeg dan alle steun van bepaalde tempels. Men kon ook besluiten te proberen het hoofd van een bepaalde stam te worden of wat men maar wenste. Velen hebben inderdaad de wereld van de gewone mensen gekozen. In die wereld bestond dan voor hen nog slechts één enkele verplichting, namelijk dat zij op gezette tijden contact op zouden nemen met allen, die zoals zichzelf waren ingewijd.

Veel later zijn die gebruiken steeds veranderd en verwaterd. Men paste zich aan. Om Griekenland nog eens als voorbeeld te nemen: hier vierde men zogenaamde mysteriën en hield men zogenaamde mysteriespelen, die zo waren opgezet dat schijnbaar eenieder daaraan deel kon nemen, terwijl gelijktijdig hierdoor de gelegenheid werd geschapen voor de ingewijden om op een onopvallende wijze bij elkaar te komen. Gaan wij de bedoelingen na van dergelijke mensen, zo blijkt, dat zij zich kennelijk vaak als doel stelden de zin van het bestaan te doorgronden en daarnaast probeerden het geheim van de onsterfelijkheid te vinden. Tot rond 1500 v. chr is de gehele inwijdingsleer in wezen gebaseerd op dit vinden van het geheim van de onsterfelijkheid. In alle filosofieën die wij ontmoeten en die een resultaat van dergelijke onderzoekingen zijn geweest, vinden dan ook steeds weer het thema van de onsterfelijkheid en de waardigheid van leven als hoofdthema.

Kijk bijvoorbeeld maar eens naar de vroege hindoegeschriften. Wanneer u die leest, ontdekt u daarin een levensleer, zeker. Er is zeker ook sprake van een voor u zonder meer toegankelijke filosofie, waarbij de relatie tussen mens en wereld wordt omschreven. Maar in de oudste geschriften worden wij steeds weer geconfronteerd met de held en de goden. En de ingewijde weet waarvoor die goden staan: die goden zijn voor hem geen persoonlijkheden, zij zijn begrippen, waarmee je kunt werken, abstracties, verborgen achter een menselijke gedaante. Hierdoor wordt de dialoog, die de helden steeds weer met de goden voeren, in feite tot een filosofische beschouwing. Het gaat hier dus om de held als de mens, die zijn inwijding zoekt en de eeuwige waarden en wetten, die als goden worden voorgesteld. Hieruit groeien natuurlijk vele verschillende scholen. Het loont mij niet de moeite die allen voor u op te sommen. Maar belangrijk hierbij zijn enkele Brahmaanse kloosters, waarin men zich aan de studie van het leven wijdt. Dit blijkt overigens ook wel uit de namen, die deze kloosters vaak dragen: een heet 'de bloem van het leven', een andere gemeenschap noemt zich 'de put der waarheid', een derde heet 'de eeuwige wijsheid'. Overigens vertaalde ik de namen van die kloosters, die zeer bloemrijk waren, vrij en kort. De denkwijzen van deze hindoes zullen later zowel naar het Oosten als het Westen en Noorden toe veel invloed krijgen. U zult dit beter kunnen begrijpen wanneer u nadenkt over de invloed van het Arische denken in de wereld.

Ik noemde zoëven bijvoorbeeld Ahura Mazda, die tot de Perzische religie behoort. Hij komt overeen met Amura, die wij in Japan aantreffen bij de shinto en zelfs in China onder een andere

naam en wat vermomd, maar met dezelfde eigenschappen aantreffen, als een soort boeddha. Zeker is dat deze leer en haar filosofieën in geheel Azië reeds lang geleden invloed hadden. Nu is er een grote volksverhuizing geweest. Wij zien verschillende keren volkeren naar het westen trekken. Zo komen de stammen, die Perzië bezetten, hoofdzakelijk uit de bergen van India. Stammen die doordringen naar Rusland, de Kaukasus en verder, blijken oorspronkelijk te komen uit de buurt van het huidige Noord-Vietnam. Stammen die nog verder naar het westen doordringen, blijken voor een deel te komen uit het gebied, dat nu de Gobiwoestijn is. Deze volkeren kennen wel verschillende namen voor de goden en vaak geheel verschillende rituelen, maar hun filosofieën zijn allen gebaseerd op dezelfde grondgedachten. Zij hebben dus dezelfde denkbeelden over de personificatie van natuurkrachten en het is waarschijnlijk dat allen onder hen hun priesters en grote ingewijden kenden.

Dit is de verklaring voor het feit, dat men parallellen kan aantreffen in geloofswaarden en denken bij zeer verschillende volkeren, ook al zou men dit op grond van de uiterlijkheden eigenlijk niet mogen verwachten. Wanneer wij bijvoorbeeld gaan kijken naar de manier waarop de Vikingen met hun religieus denken, - zover zij religieus waren, want zij namen het meestal niet zo zwaar, - van de godenwereld maken, en nagaan wat er voor hen daarachter schuilgaat, ontdekt men opeens vele analogieën met het hindoe-denken. De maagden, die de sneuvelende Germaan of Viking op zullen voeren naar een prettiger wereld, een hemel voor helden, doet in vele gevallen denken aan de omschrijvingen, die wij krijgen van de lagere godinnen, die gezonden worden om de hindoeheld af te halen en naar de wereld van de goden te brengen. Het aanwezig zijn van dergelijke parallellen heeft ook in latere dagen het oosterse denken, dat in wezen ouder was, gemakkelijker aanvaardbaar gemaakt voor het Westen.

De geheime leringen en inwijdigsleringen filteren voor het grootste deel door van het Oosten naar het Westen. En vandaar ook dat de brandpunten, die wij zien voor hetgeen wij als magie kennen, altijd weer in nauwe relatie met het Oosten blijken te zijn. Salomo wordt beschreven als de grootste magiër van alle tijden. Hij had havens aan de Rode Zee. Overigens wordt verteld dat de koningin van Sheba een heks was en ik meen aan te moeten nemen dat het hier om een kwaliteitsaanduiding en niet om een karakteranalyse gaat. Ook de hogere standen en priesterkasten van de rijken rond de Middellandse zee schijnen al vroeg onder de invloed te zijn gekomen van de magie of pseudomagie van het Oosten. In het Westen hebben wij te maken met de invloed van de Kelten en indirect ook van de Atlanten, die overigens via de zogenaamde eerste trek waarschijnlijk ook weer invloed hebben gehad op het denken van het Oosten en vooral middels de tweede trek hun invloed hebben doen gelden tot in Tibet toe. De druiden van het Westen kennen een hemelorde, die met die van het Oosten in vele opzichten vergelijkbaar is, terwijl zij bovendien een sterke overeenkomst vertoont met de hemelorde, zoals de vroege bewoners van bijvoorbeeld Mexico die zien.

De denkers en filosofen van het Westen zijn eigenlijk de barden. In Engeland, Duitsland en bijvoorbeeld Normandië trekken in de oude dagen voortdurend barden rond, die de godenleer en de overleveringen van het volk van buiten hebben geleerd. Deze mensen zijn niet alleen maar priesters of zendboden, maar kunnen vergeleken worden met een wandelende courant met ingebouwde bijbel. Zij weten het laatste nieuws, kennen vaak de geheime leringen. Daar zij vaak rustpozen inleggen in priesterlijke gemeenschappen, bijvoorbeeld de druïendorpen, doen zij overal weer nieuwe denkbeelden op en vormen zo steeds nieuwe filosofieën. Deze mensen zijn degenen, die eigenlijk de eerste westerse filosofie tot stand hebben gebracht. Hun hoogtepunt ligt - iets later dan in India, waar de geheime leringen tot een hoogtepunt komen in de tijd van rond 2000 tot voor 800 v. chr. - ongeveer van 900 v. chr. tot 300 n. chr. Ook hier weer eenzelfde vorming van geheim denken en geheime leringen, afwijkende van de kennis van het gewone volk, ook hier weer voor uitgekozen individuen een soort geheim leerlingenschap, waarbij alweer de degene, die de geheime leer en kundigheden moet verwerven, een rondreis maakt langs verschillende dorpen en heilige plaatsen.

De explosie van geheime leringen, die wij in Europa later zien vanaf rond 900 n. chr. lijkt mij dan ook voort te komen uit het feit dat beide denkrichtingen elkander ontmoeten en gevoed worden door het christendom als nieuwe en grotendeels zelfstandige impuls. De invloed van de Perzen en de Egyptenaren is wel zeer sterk geweest in het grootste deel van Noord-Afrika. Het oosterse denken dringt langs deze weg door tot de Moren en zelfs tot vele negervolkeren. Maar rond 700 n. chr. ontstaat de Islam en deze nieuwe religie maakt het onmogelijk nog verder over goden te spreken, zelfs in symbolische zin. Het gevolg is dat een groot deel van de daar doorgedrongen en ontwikkelde filosofieën wordt omgezet in meer redelijke systemen. Er zijn Arabische meesters, die het geheel van de chemie - deel van menige zogenaamde geheime lering - op schrift brengen. Een vroeg hoofdwerk bestaat uit veertien delen en is omgeven door zogenaamde bijboeken onder de naam El Kemie, later verbasterd tot El Chemeia of alchemie. Zij heten door één persoon geschreven te zijn, al is het niet waarschijnlijk dat werkelijk één persoon de schrijver is geweest. Het ziet eerder uit naar de publicatie van een groep, maar een enkele naam wordt als bron vermeld.

Het in het Nabije Oosten reeds langer gebruikte cijfersysteem, dat men hier kent als deel van de kabbala, neemt eveneens nieuwe vormen aan, maar blijft in feite berusten op enkele zogenaamde geheime babylonische gegevens. Wat illustreert hoelang de invloed van bepaalde geheimen kan duren. De basis van de voorspellend en definiërend gebruikte kabbala ligt namelijk, ook voor de joodse vorm, in de babylonische graanorakels. Hierbij werden op een soort altaar, steen of tafel, nauwkeurig getelde aantallen van verschillend getinte korrels graan uitgestrooid. Daarbij werd dan een vogel, meestal een hoen, geplaatst. Het dier diende van een bepaalde kleur en tekening te zijn en vooral voor belangrijker orakels moest het ook verder perfect van vorm, gezondheid enzovoorts zijn. Na enkele aanroepingen werd het hongerige dier dan losgelaten en begon natuurlijk onmiddellijk graantjes te pikken. Na een vaste periode, bepaald door het weglekken van water uit een lek vaasje, werden dan de overblijvende graantjes weer nauwkeurig geteld en zo de verbruikte aantallen van elke kleur bepaald. De zo verkregen getallen maakten dan bepaalde berekeningen mogelijk, zodat het orakel op verschillende getallen was gebaseerd, waarbij die getallen op zich weer waren afgeleid van bepaalde gebruiken in de astrologie. Zo ontstond dus in Babylon een cijfersysteem, waarbij de aantallen met bepaalde cijfers en letters werden vereenzelvigd. Men moet niet vergeten dat vroeger getallen meestal met bepaalde letters werden aangeduid, zodat het begrijpelijk is dat een dergelijk systeem steeds meer tot het interpreteren van letterwaarden bij cijfers en cijferwaarden bij letters voerde. Ook nu bestaat een dergelijk geloof kennelijk nog, daar er bepaalde joodse gemeenschappen bestaan, waarin op Jom Kipoer de zeer orthodoxe joden de gift voor de armen, die in deze tijd voor hem verplicht is, plegen uit te keren in achttien gelijkwaardige munten. Achttien omdat één en acht de letters zijn, die gezamenlijk het hebreeuwse woord leven vormen.

De invloed van deze babylonische cijferleer en de bijgelovigheden, die daarmee verbonden waren, speelden ook in Mekka een belangrijke rol bij bepaalde plechtigheden, in de tijd dat het tijdens de eerste heilige oorlog veroverd werd. De islamieten werkten later ook hiermede, zodat men mag stellen dat zij wel de beelden van de goden hebben vernietigd, maar gelijktijdig veel van het geldende systeem en mogelijk ook van de bestaande ambtenaren hebben overgenomen. Deze kennis en gebruiken liggen dus op de achtergrond van de gebruiken en denkwijzen tijdens de Kalifaten, die weer een groot deel van de joodse bevolking als meer gewaardeerde en soms zelfs als gelijkwaardig beschouwde burgers in zich opnemen. De joden kenden een eigen geheime leer, waarbij ook een cijferleer een rol speelde. De vormen vermengden zich, zodat sommige kabbalistische talismans in feite nog heden bestaan uit in joods schrift weergegeven Arabische ideogrammen.

Ook het denken van de Chaldeeën en de Egyptenaren speelt een rol in de nieuw ontstane samenleving. Dit betekent dat de Arabieren ook astrologie bedrijven en ook hiervoor een systeem zoeken, dat past in het kader van de leer van Mohammed. Het resultaat is een soort geheimleer, die een mixture is van vele voorgaande systemen en filosofieën, waaronder ook de joodse. Dit is voor de geleerde joden zeer aantrekkelijk. Maar ook voor het Westen, omdat

bepaalde westerse denkwijzen en opvattingen eveneens een rol gaan spelen, vooral kort voor en tijdens de contacten met de kruisvaarders en door de bezetting van een groot deel van Spanje. Spanje was in die dagen nogal een vroom land. Dat is het trouwens nu nog, wanneer je de autoriteiten tenminste moogt geloven. Van hieruit dringt ook een deel van de westerse mystiek door in het kalifaat en beïnvloedt weer het geheel. Het resultaat van dit alles is dat rond 1000 n. chr in verschillende plaatsen van Spanje een nieuwe geheime leer ontstaat. Deze leer omvat inderdaad enkele geheel nieuwe begrippen, maar zij wordt in wezen door bepaalde joodse geleerden verwerkt en aangepast aan hun reeds bestaande kennis van de kabbala. Zo ontstaan verschillende centra, eerst in Salamanca, later in het Noorden, vanwaar de ontwikkeling doorslaat naar Frankrijk. Het resultaat is een aantal scholen, waarin de nieuwe geheime leer wordt overgedragen. Het geheel krijgt langzaam een meer westerse vorm en dringt door naar Duitsland, waar een grote school ontstaat in de buurt van Hamburg. Vergeet niet dat dit alles wordt beschouwd als geheime lering, ook wanneer daarvan nu veel algemeen toegankelijk is geworden. Het belangrijkste van dergelijke leringen is en blijft echter ook nu nog dat de essentie van de leer niet voor eenieder toegankelijk is. Van belang voor de groepen, die dergelijke leringen doorgeven, is ook nu nog dat een soort stage moet worden doorlopen voor men de leringen kan verwerven, en verder dat bepaalde magische en eeuwigheidswaarden verbonden worden geacht aan het kennen van de totale leer.

Nu moet ik echter weer even in de tijd gaan terugzoeken. Na de vernietiging van Jeruzalem zien wij namelijk aan de andere kant van het Middellandse zeegebied eveneens eigenaardige ontwikkelingen. Zoals u weet, waren de joden reeds deels over de wereld verbreid, maar nu vluchtten ook de anderen weg uit het heilige land. Kolonies vormen zich in vele steden van Klein Azië, ook in Griekenland vormen zich grotere kolonies, waarin nu ook vele vrome joden met kennis van zogenaamde geheime zaken en leringen deel uit gaan maken. In deze gemeenschappen ontstaat nu een wijze van denken en redereren, waarin onder meer bepaalde Egyptische waarden een grote rol gaan spelen. In feite kan men spreken over Egyptische technieken gecombineerd met een in wezen joods denken, in vele gevallen later nog aangevuld met brahmaanse filosofieën. Dit denken voert ons dan naar de vroege alchemisten - al bestond het begrip alchemie niet in die dagen - die wij voornamelijk in Griekenland en vooral in Macedonië vinden, maar die later in het Byzantijnse rijk allerhande pogingen zullen doen om de waarde van hun stellingen en kennis erkend te zien. Er zijn zelfs enkele geschriften bekend van een zekere Phillipus de Macedoniër, die probeert de kerk in de Byzantijnse opvatting te verdedigen en gelijktijdig de waarden daarvan te verbinden aan een alchemistisch filosofisch systeem dat hij kent. Andere bekende figuren uit deze school zijn bijvoorbeeld Maria de Jodin, een schuilnaam voor een vrouwelijke alchemiste, die hoofdzakelijk recepten geeft en dus voornamelijk een meer praktische aanpak voorstaat.

Deze meer praktische leer trekt vooral naar het Noorden toe en wordt, al weet ik niet precies hoe - want je kunt niet precies alle kanalen geheel nagaan - geëxporteerd in de richting van Oekraïne. Degenen die zich in Oekraïne met deze leringen bezighouden, worden echter al snel vervolgd en verdreven, zodat zij naar het noorden vluchten. Zij stichten hier kloosters, gemeenschappen, waarin zeer verbasterde verklaringen van de esoterisch alchemistische denkwijzen vermengd wordt met christelijke mystiek. Zo ontstaat een specifiek Russische mysterieleer, die meer en meer verbasterd wordt. Hieruit zijn staretsji als bijvoorbeeld ook Raspoetin voortgekomen. Ik wil niet zeggen dat deze laatste een waardig vertegenwoordiger van de leer was, maar het systeem van leven en denken, dat de staretsji voortbracht, is dus voortgekomen uit deze vreemde en onvolmaakte overdracht van een geheime leer.

Wij keren nu terug tot westelijk Europa in rond 1600. Italië kent in die dagen veel alchemie, gemengd met kabbalistische mystiek. Griekenland kent in die dagen hoofdzakelijk alchemistische scholen met ergens een hang naar de oude klassieke godenwereld op de achtergrond. Men weet wel, dat de Olympus onbewoond is, maar niets en niemand schijnt lust te hebben de leegstaande godenwoning te betrekken - er was ook geen oranjevrijstaat daar - en men doet vaak alsof de oude goden nog steeds ter plaatse resideren. Veel aandacht wordt

door de leden van deze geheime scholen besteed aan het opzoeken van oude schrifturen en men is in staat een groot aantal Moorse en Griekse handschriften uit het verleden samen te brengen of opnieuw samen te stellen. Enkele van de belangrijkste geschriften heten gecopieerd te zijn van, of ontvreemd te zijn uit, de beroemde bibliotheek van Alexandrië. Dergelijke geschriften worden voor een deel ook geëxporteerd. Van een geschrift is zelfs bekend dat het via Venetië wordt verhandeld naar Italië, dat het in Italië wordt aangekocht door Frans I en zo in Frankrijk terecht komt, waar het uiteindelijk weer gebruikt zal worden als basis van een logesysteem.

Alle op zogenaamde geheime leringen gebaseerde leringen en systemen berusten uiteindelijk op een filosofische basis. De filosofie is ongeveer de volgende: Wij leven. Leven zonder betekenis is niet denkbaar. Daarom moet er een verhouding bestaan tussen ons en al het andere om zo het leven een betekenis te geven. Het erkennen van de relatie, die tussen ons en alle andere leven bestaat, maakt het ons mogelijk de werkelijke waarden van het leven te erkennen en daarmee één te worden. Let wel, de geheime leringen bevatten dus niet zonder meer de belofte van een eeuwig leven, zoals dit in de godsdiensten verkondigd pleegt te worden. In de beginscholen was dit wel het geval, maar nu de verkondiging, om niet te zeggen de verkoop, van het eeuwige leven een kerkelijk prerogatief is geworden, legt men hierop veel minder de nadruk. De kerninhoud van de geheime leringen is eigenlijk steeds meer een kennen geworden van de relatie die bestaat tussen de mens en de wereld.

Men zegt over een kabbalist, die volleerd is, bijvoorbeeld: Hij wordt geroepen en ziet in de getallen. Hij is getekend op het voorhoofd met de letter 'schin', - rimpels in een bepaalde vorm worden als kentekenen beschouwd. Hij wordt geroepen door de getallen, gaat door de wazige wereld der mensen, ziet de krachten van geesten en goden en berekent hun getal. Zo worden zijn schreden gevoerd naar de plaats, waar voor hem het lot der eeuwigheid - of werkelijkheid, want beide worden wel gebruikt - vervuld zal worden. Overigens is dit een definitie, die uit een Duitse bron stamt. De alchemist van die dagen zegt op zijn beurt over zich: Wanneer ik in het experiment leer, hoe mijzelf te beheersen en te ontleden en daarnaast de materie leer beheersen en ontleden, ontstaat een gelijkheid van beiden voor mij, waarbij al hetgeen in mij bestaat kan worden omgevormd tot materie en alles, wat in de materie bestaat, kan worden gebruikt door mij om uit mijzelf en in mijzelf dit te beseffen en voort te brengen, zodat ik in mijzelf de eeuwige waarden en ritmen van de natuur zal gaan beleven en daarmee zal kunnen ontstijgen aan de menselijke beperktheid.

Dergelijke denkwijzen zijn natuurlijk veel ouder dan 1600, maar worden vooral rond deze tijd meer algemeen geformuleerd en ondergebracht in bepaalde logesystemen. In deze tijd kent men bijvoorbeeld het maçonnieke systeem, dat voort is gekomen uit een reeks van mensen, die als loge met geheime leringen wilden werken, maar om de een of andere reden dit niet meer zonder moeilijkheden konden doen, door kerkelijke en staatkundige moeilijkheden, en daarom tesamen een soort van vakbond gingen vormen, die als dekmantel voor hun praktijken diende. Andere zoekers en denkers sloten zich aaneen in de zogenaamde vrome of mystieke ridderorden. Enkele van deze orden gedroegen zich op den duur als machtslichamen en werden te brutaal, waarop zij werden bestreden en vernietigd, terwijl andere groepen als schismatiek werden beschouwd en zo door de kerk verboden en aangevallen.

Rond 1600 is geheel Europa vol met mystici. Maar deze mystiek krijgt langzaam maar zeker een onverantwoorde uitbreiding en daarmee een pervers tintje. De geheime leringen zijn langzaam maar niet meer leringen, waarin de mens eeuwigheid probeert te vinden en contact met de wereld zoekt, maar voor velen voornamelijk een middel, waarmee men de wereld naar zijn hand tracht te zetten. De meesten van u zijn wel bekend met de schandalen, die zich rond bepaalde loges en groepen te Parijs hebben afgespeeld. Het meest bekend zijn de gevallen, waarbij witte arsenicum gebruikt werd als middel tot het vergiften van medemensen. Dit witte arsenicum werd inderdaad door alchemisten het eerste gedistilleerd in Italië en het recept maakte deel uit van geheime alchemistische leringen, die in verband stonden met de vervaardiging van het elixir vitae. Het gebruik van aconitum, door bepaalde mensen in Zuid-

Duitsland rond dezelfde tijd, kan eveneens worden beschouwd als het werk van een geperverteerde geheime groep.

De volgelingen van de geheime leringen waren dus niet zo bijzonder meer, noch goed. Wij mogen daarnaast niet vergeten dat dergelijke geheime groepen vaak het aanzien gaven aan culten, die grote moeilijkheden bij de christenen deden ontstaan. Op basis van de geheime leringen, die kennelijk niet goed werden begrepen, ontstonden vormen van duivelaanbidding, waarbij bijvoorbeeld in Frankrijk de grote bok van Mendez met bloedoffers wordt geëerd. Een van de voornaamste centra hiervan lag te Avignon. In dergelijke culten werd de duivel letterlijk vereerd en aanbeden. Vaak onder de vormen van de gangbare godsdienst, wat de aanleiding was voor de zwarte missen en de zogenaamde zwarte kloosters, die voornamelijk rond het zwarte Woud en de Rijnstreek werden aangetroffen, ofschoon ook uit Thüringen enkele dergelijke kloosters bekend zijn geworden. Toch wordt door deze pervertering van geheime leringen de leer zelf niet ontkracht. Wel wordt hierdoor de leer als geheel voor velen minder aanvaardbaar.

Veel mensen die de geheimen kennen beseffen dit. Er wordt dan ook in vele streken gewerkt aan een heropleven van de geheime leringen in een meer aanvaardbare vorm en vele logegroepen en scholen ontstaan. Anderen geven geschriften uit, waarin de belangrijkste delen van de geheime leringen geopenbaard worden aan degenen, die er interesse in hebben en voldoende mystiek inzicht hebben verworven. Een van deze groepen bestaat nog en heeft haar hoofdzetel nog steeds in Zwitserland. Overal tracht men rond 1800 de geheime scholen weer op te doen leven. De ontdekkingen en de praktische filosofie van de heer Mesmer vormt een nieuwe stimulans voor de belangstelling. Hierbij komen voor het eerst sinds lange tijd weer clairvoyance en trance weer in ere. De laatste groepen, die hiervan gebruik maakten in Europa, vielen rond 1500 voordien uiteen. De werking van het mesmerisme berust echter op de instabiliteit, die psychisch in vele mensen bestaat. De belangstelling voor groepen, die het mesmerisme gebruiken, wordt bovendien bevorderd door het feit, dat vele mensen graag de geheime leringen willen leren kennen, zonder daardoor eerst de lange reis van inwijding, de ontdekkingsreis langs alle mogelijke punten van zelferkenning en actie te hebben volbracht. Zo ontstaan inwijdingskringen, die mede berusten op mesmeristische praktijken, later ook een meer spiritistische basis. Hieruit zien wij dan bijvoorbeeld de theosofie voortkomen.

Helena Blavatsky is waarschijnlijk sterk beïnvloed door de mystieke filosofieën, waaruit ook de staretsji zijn voortgekomen. Daarnaast heeft zij kennis gemaakt met de hindoeïstiek en was daarvoor, waarschijnlijk juist door haar voorgeschiedenis, zeer gevoelig. Wij mogen rustig aannemen, dat zij ook veel van mesmerisme en hypnose heeft gehoord en geweten. Het resultaat is dat zij in India de samenwerking vindt met iemand, die zelf een overtuigd mesmerist is en een beginnende spiritist - spiritisten waren er in die dagen nog niet zoveel, daar het meer een gezelschapspelletje was voor mensen, die geen zin meer hadden om te ganzeborden of 'slofje onder' te spelen. In deze periode doet Helena allerhande vreemde ontdekkingen. Men vertelt dat in deze periode madame Blavatsky een tocht maakt naar de Karakorums en daar ergens onder de toppen van de Himalaja inzage krijgt in vele geheime boeken. Het is zeker niet onmogelijk dat iets dergelijks werkelijk heeft plaats gehad. Onthoud dit goed, want die geheime boeken bestonden; bepaalde tempels bestonden in dit gebied, waarin dergelijke boeken werden bewaard.

Wel is zeker dat madame Blavatsky, eenmaal via Poona in eigen kring teruggekeerd, een wat eigenaardig spelletje heeft gespeeld. De communicaties, die van de meesters heten te komen, zijn gegarandeerd niet altijd echt en de wijze waarop sommige daarvan tot stand zijn gekomen of aankwamen in het bijzijn van anderen, doet verdacht veel denken aan kermistrucs, die in die dagen reeds vertoond werden. U kent dezen waarschijnlijk nog als het geheim van het donkere kabinet, waarbij werd gewerkt met geboeide personen en het rinkelen van bellen en de rest. Een techniek die overigens nog later veel door valse mediums in spiritistische kringen gebruikt is. De theosofie omvat zeker veel oudere mystieke begrippen en bepaalde delen van oude

geheime leringen. Zij is dus niet te beschouwen als een belangrijke werkelijk nieuwe leer. Wel is het belangrijk, dat hiermede opnieuw bepaalde oosterse denkwijzen naar het Westen worden overgebracht. Daar er in het Westen op de achtergrond van geloof en denken een basis van een dergelijke oosterse filosofie en mystiek aanwezig is, spreekt de leer echter velen bijzonder sterk aan. Toch is het niet zonder reden, dat deze leer het eerst vaste voet krijgt in engelsprekende landen: daar heeft men in deze dagen nu eenmaal het meeste contact met de oosterse landen. Het resultaat is dat het oosterse denken daar dus nog gemakkelijker dan elders op het eigen denken kan worden geënt.

De filosofie wordt echter nogal snel dogmatisch. Men heeft een behoorlijke hoeveelheid reële kennis door te geven, maar kent daarnaast allerhande eigenaardige gezagscrises. Het is geen wonder dat er zich een aantal mensen afscheidt, mensen die menen dat het vooral in de kennis moet worden gezocht, minder in de filosofie en mystiek. Ze ontstaat een groep, die zich weer richt op het erkennen en uitbreiden van de menselijke kennis, waarbij, zoals in de eerste tijd van de geheime leringen, het begrip van goden of de meesters terzijde wordt geschoven. Men redeneert: die meesters kunnen er zijn of niet zijn, maar wij hebben in de eerste plaats te maken met wat wij weten. Wat ontstaat is in feite weer een nieuwe inwijdingsleer, die zoals al dergelijke groepen weer meesters kent, groten heeft en zelfs niet algemeen bekende, maar geestelijk werkelijk grote mensen telt.

De kern van al dergelijke leringen komt eigenlijk altijd weer neer op de durende cirkelgang van het leven. De cirkelgang van de natuur, die reeds in het begin van de geheime leringen de mensen zo heeft geboeid, is omgezet in de cirkelgang van de menselijke ziel door alle werelden. Iets wat wij in het hindoeïsme, het lamaïstisch boeddhisme en in andere geloofsrichtingen zullen aantreffen. Niet zal men een dergelijke leer als onvermijdelijk waar aan treffen in verschillende soorten van boeddhisme als bijvoorbeeld het Ceylons boeddhisme of zen.

Men stelt dat de mens niet alleen in deze menselijke wereld leeft. Het leven in de mensenwereld is slechts een enkele fase van de totaliteit van persoonlijk leven. En de verhouding van het Ik met deze wereld en met alle andere werelden bepaalt eigenlijk de waarde van het ego. Het is te herleiden tot een stelling die wij reeds in de oudere geschriften van een hindoeleer aantreffen: je bent het centrum van een wereld en als je roept naar een bepaald punt, zo ontstaat er een echo, die tot je terugkeert. Oorzaak en gevolg dus, maar niet meer gezien als iets wat buiten je, als het ware mechanistisch is opgezet, maar als een innerlijke kwestie, die berust op een steeds weer innerlijk onmiddellijk antwoord krijgen op jezelf. En door deze antwoorden die je krijgt op alles wat je zelf bent en doet, bouw je jezelf op, herzie je jezelf tot je uiteindelijk niet meer alleen degene bent, die roept, maar ook degene die antwoord geeft.

Dit is de voornaamste kern van alle geheime leringen. U zult begrijpen dat vele geheimscholen protest zouden willen aantekenen tegen enkele van mijn uitlatingen. Maar hoe kun je in korte tijd een redelijk goed en verantwoord overzicht geven van de goede en verkeerde kanten van alle nu bestaande geheimscholen? Of zelfs maar de werkelijke geestelijke achtergronden aan snijden van de geheime leringen zonder onvolledig en soms zelfs oppervlakkig te zijn? Ik zou in dit verband ook nog moeten spreken over Baha Ullah als profeet, verschijnselen als Brigham Young. Want om alles geheel duidelijk te stellen, zou ik nog veel moeten vertellen over allerhande sekten, die bestaan en vele vreemde 'scholen'. Maar de kern van een geestelijke inwijding heb ik u eigenlijk weergegeven. Ik zou daaraan de nog rest van mijn spreektijd verder willen besteden.

Wanneer je leeft, is je houding tegenover de wereld bepalend voor het antwoord, dat je uit die wereld krijgt. Het lijkt misschien veel op een geloofspunt, maar ergens is het ook zonder geloof waar. Wanneer ik dus een zeker geestelijk peil bereik, kan men stellen dat ik alles tot mij trek wat aan dit geestelijk peil zal beantwoorden en voorbijga aan alles, wat daartoe niet meer of nog niet behoort. Door mijn keuze uit de mogelijkheden en ervaringen in de wereld bewijs ik als het ware mijn bereikte peil voortdurend als waardevol aan mijzelf. Indien daarbij problemen

opduiken en ik niet meer verder kan, dan zal ik ook het probleem in de wereld uitzenden. In die wereld zal het probleem echter reeds bekend zijn en zal soms reeds een oplossing voorhanden zijn. Ik krijg dan vanuit de wereld indicaties hiervan, waardoor ik weer verder kan gaan. Het leven is niet gebaseerd op één enkele geloofsbelijdenis, op één bepaald esoterisch, mystiek of magisch systeem. De werkelijke bewustwording, de inwijding of hoe men dit wil noemen, is steeds weer gebaseerd op het feit, dat wij allen leven in een inwijdingsschool. Wij hebben allen ergens op onze wijze deel aan een geheime leer. Want wij vinden voortdurend gegevens, die wij in kunnen passen in ons concept van de relatie, die tussen ons en 'het andere', - God, de wereld, de rest - bestaat. Elke keer wanneer wij streven en niet meer weten hoe of wat, krijgen wij de kans dit aan te vullen - misschien door een gesprek, een boek, uitzending, een ongelukje of iets anders. Wat de aanleiding zal zijn, is moeilijk te zeggen. Maar je krijgt steeds weer de kans om verder te gaan, zolang je oprecht blijft.

Daarom ben ik geneigd te stellen dat, zeker in deze dagen, elke mens ergens een eigen geheime leer heeft. Hij beseft het misschien zelf niet geheel, maar ergens in zich draagt hij een geheim, waardoor hij een antwoord kan vinden op zijn problemen, de oplossing kan vinden voor de grote vragen van eeuwigheid en de zin van het leven. Het antwoord dat je vindt, zal vaak zo persoonlijk zijn, dat je het naar buiten toe niet tot uitdrukking weet te brengen. Maar als je ver genoeg komt, ga je begrijpen dat de kern van hetgeen je in jezelf beleeft, ook voor anderen geldt, dat het ook in anderen zin en betekenis heeft.

Dan ontstaat de gemeenschap, die in het oude systeem van de rondreis ontstond, wanneer je terugkeerde tot het eerste station. Dan leerde je immers de tekenen kennen, leerde je de anderen zien, dan wist je pas: ik kan zijn wat ik wil, gaan waar ik wil. Maar ik kan niet meer leven zonder degenen met wie ik het geheim deel. Naar ik meen kan ik het hierbij laten. Vandaag bent u hier, morgen trekt u misschien naar een andere post. Maar er zal ook voor u eens een ogenblik komen, waarin ook u in andere mensen lezen kunt en weten: dit is mijn geestverwant, met die heb ik een contact, dat verder gaat dan menselijk is uit te drukken, iets wat verder gaat dan een filosofie, iets wat een mystieke achtergrond heeft. Dit is iets, wat mijns inziens voor u allen is weggelegd.

Ik weet, en hoop dat u er werkelijk leert in geloven dat er een leven is dat verder gaat dan een kort verblijf op deze mensenwereld. Daarom weet ik ook dat u (dit) eens zult bereiken. Belangrijk is dus niet dat u vooral snel vooruitgaat, maar alleen dat u niet verstilt, verstart, dat u niet blijft staan. Steeds beter moet je leren begrijpen wat de relatie is tussen jou en je wereld. Je moet jezelf leren kennen, door wat de wereld voor je is, je moet de wereld leren beheersen door jezelf meester te worden. Vandaaruit komt het ogenblik dat je zult erkennen: Ik sta in mijn diepste innerlijk niet meer alleen. Er is een gemeenschap, waarin het eeuwige antwoord is vastgelegd, dat ook voor mij geldt. Indien u commentaar hebt, ga uw gang.

Vraag: Waarom blijkt uit niets dat al de verschillende meesters elkaar kenden, waarom is de berichtgeving van de verschillende loges zo verdeeld?

Antwoord: Omdat een loge een instelling is, zoals vroeger het priesterschap. Priesters, zelfs wanneer zij verschillende goden aanbaden, waren veelal met elkaar bevriend, maar tegenover het gewone volk moesten zij een bepaalde schijn, een façade hooghouden. Alleen reeds het leergezag, dat men in elke dergelijke organisatie begeert, maakt het noodzakelijk de gelovigen vele feiten en erkenningen te onthouden. Rosenkruizers, theosofen en dergelijken zijn bewegingen, die behoefte hebben aan een eigen gezag. De groep wenst de gelovigen naar geloven de wet te kunnen dicteren. En dat kan zij weer alleen wanneer zij ook erg vaag is over de meesters. De meesters zelf hebben er overigens geen behoefte aan als zodanig erkend te worden. Hun doel is juist gewoon mens te zijn, maar dan op een wijze, waardoor hun menszijn gelijktijdig de verbondenheid met Al betekent. Vanuit de organisaties zelf is er geen behoefte de meesters té nauwkeurig te omschrijven, te definiëren enzovoorts. Eerder bestaat in organisaties de behoefte de feiten wat te retoucheren en desnoods een weinig te vervalsen. Voor degenen,

die (het meesterschap) bereikt hebben, is er geen enkele reden - enkele uitzonderingen daargelaten - om zich als meester kenbaar te maken en zo voor dergelijke groepen een kenbare waarde te scheppen, omdat hierdoor de mogelijkheid van het selectiesysteem, de geestelijke reis, die men ook nu nog in het leven dient te maken, zou vervallen. Wat zou betekenen dat de mogelijkheid de kennis werkelijk over te dragen teniet zou kunnen worden gedaan, daar de mensen dan aan de meester zouden hangen en daardoor niet meer zouden vechten om persoonlijk erkenningen en ervaringen te vinden. Is dit voldoende?

Vraag: Hebben de antroposofen eigenlijk een geheime leer?

Antwoord: Eigenlijk wel. De antroposofie kan men beschouwen als een door de moeder als onwettig beschouwd kind van de theosofie. Dit betekent dat men origineert uit een occulte groepering, die zich baseert op meesters, geheime werken en inwijdingen. De antroposofie heeft zich daarvan in zoverre losgemaakt, dat zij is gaan zoeken naar de kennis, die in de mensheid bestaat, mogelijk niet beseffende, dat zij daarmee voor zich niet slechts een erkennen van feiten mogelijk heeft gemaakt, maar in wezen is gaan streven naar een synthese tussen alle occulte, mystieke verklaringen, godsdienstige verklaringen en feiten, en wetenschappelijke verklaringen. De antroposofie is in feite een groep mensen, strevende op basis van het menselijk erkenbare naar het onkenbare in de mens. Zij bezit bepaalde geheimen, die men door zelfontwikkeling zal moeten leren ontdekken. Zij bezit wel niet de gehele waarheid en kan dus beschouwd worden als gelijkwaardig met vele andere groepen. Maar zij zal voor velen een stage zijn op de weg naar begrip voor de waarheid. Zij heeft vele kostbare contactpunten geschapen voor mensen, die zelf willen leren leven en denken en die, loskomende van dogmatiek, verder willen gaan in de richting van zelfvervulling en daarmee het ervaren van de levensbetekenis.

Vraag: Kan men zeggen, dat de mysteriescholen de weg zijn van het kenbare naar het onkenbare?

Antwoord: De scholen, die zich nu als zodanig aankondigen, doen mij denken aan neonreclames die de mensen schijnen te lokken naar allerhande gemakkelikheden, maar daarnaast vaak de kans geven iets te leren, al is het maar, dat champagne niet echt hoeft te zijn omdat zij duur is. Met andere woorden, de mysterieschool trekt degenen aan die het mysterie zoeken en confronteert hen met gelijkgestemden, met een ritueel, waardoor men over het algemeen wel emotioneel beroerd wordt en soms zelfs mystieke aanvullingen in zichzelf kan vinden. Maar er komt, zo zou ik menen, voor eenieder een ogenblik dat hij toch weer verder moet gaan. Want de werkelijke bereiking ligt niet binnen dergelijke scholen, maar erbuiten. De school kan een van de vele stages zijn die je doormaakt op weg naar de werkelijke erkenning, maar is zeker niet meer.

Zo. Dat waren dan de vragen. Ik hoop alleen maar dat ik u nu ook iets te overdenken heb gegeven. U komt hier en gaat misschien naar andere bijeenkomsten, omdat u de oplossing van de mysteries van het leven zoekt. U maakt misschien deel uit van twintig verschillende occult-, mystiek-, sociaal bewogen groepen. Daarom wil ik u nogmaals zeggen: deze dingen zijn niet wezenlijk belangrijk, ook wij niet. Belangrijk is alleen de ontwikkeling, die u in uzelf kunt vinden en de harmonie met de wereld, het leven, die u daardoor kunt bereiken. Wij zijn misschien een van de vele groepen, die u een antwoord kunnen geven op een deel van uw vragen, zodat u in staat zult zijn zelf weer verder te gaan. Verder gaat onze rol niet. En verder dan dit gaat ook in feite de rol niet van al die andere groepen, die er zijn. Er bestaat nu eenmaal geen instantverlossing, ook al wordt dit zo hier en daar wel eens gesuggereerd. De prijs is in dergelijke gevallen wel in overeenstemming met de pretenties, maar de kwaliteit is veelal zeer slecht.

Als besluit van mijn bijdrage zou ik u dan ook willen vragen: denk zelf na, niet alleen omdat het prettig is dat je nu ook eens zelf na moogt denken, maar vooral omdat je voor jezelf een beeld moet vinden van de wereld en van jezelf. Dat is de werkelijke manier om verder te komen, indien u werkelijk zelf verder wilt komen. En wanneer u verder gaat, ook misschien van hieruit, zo ben ik er zeker van, dat wij elkaar ergens nog wel eens terug zullen zien. Niet opdat u dan

'meester' tegen ons zult kunnen zeggen, maar doodgewoon, omdat u eens de behoefte zult gevoelen ons te zeggen: ja, nu weet ik eindelijk wat jullie werkelijk bedoeld hebben. Vrienden, mijn dank voor uw aandacht. Ik wens u allen een prettige avond verder.

Goeden avond, vrienden.

"EEN DWAAS ONTKENT ZIJN ONWETENDHEID, EEN WIJZE BETWIJFELT ZIJN WETEN."

Dat is een zinnetje, waarover wij allen wel eens na kunnen denken, vooral omdat de meeste mensen hun onwetendheden, vele als die zijn, voortdurend trachten te verbergen achter het weinige dat zij weten. Wat weten wij eigenlijk? Wij kunnen misschien Descartes citeren en beweren "ik denk, dus ben ik". Wij zouden ook kunnen redeneren: De wereld is voor mij een werkelijkheid. Zij bestaat voor mij, ik leef in die werkelijkheid, dus of die wereld nu een droom, een illusie is of nog iets anders, ik zal er als een werkelijkheid mee moeten leven. Dit laatste standpunt lijkt mij altijd weer het meest verstandige. Je weet nooit zeker, wat waar is en wat niet waar is. Zelfs een bewijs blijkt vaak later geen bewijs te zijn en het dogma van de wetenschap of de godsdienst blijkt voortdurend wijzigingen te vragen, opdat het niet te flagrant bewijs van onjuistheid in zich zal dragen.

Wie zoekt naar wijsheid, naar begrip, mag dus niet dogmatisch zijn. Maar hij zal nog veel verder moeten gaan: hij moet begrijpen, dat de kern van het leven eigenlijk alleen vanuit het Ik bepaald wordt. Het is dus niet: wat de gemeenschap wil dat ik doe, maar: wat ik denk dat de gemeenschap wil, dat ik doe. Het verschil tussen deze beiden kun je trouwens wel eens ontdekken, wanneer je moedig tracht te doen, wat, naar je meent, de gemeenschap duidelijk van je eist, en uiteindelijk slechts verwijten en stank voor dank krijgt. Je kunt onwezenlijkheden gebruiken als krachtbron, zoals bijvoorbeeld in het verzet de mensen in een eenheid van streven meenden de verdeeldheid van Nederland overwonnen te hebben en daarin de kracht vonden tot grote offers. Maar ternauwernood was het doel bereikt en Nederland weer vrij, of de laatst overgebleven geiten werden weer in hervormde, gereformeerde, katholieke, atheïstische en nonconformistische geitefokkersverenigingen ondergebracht. Een illusie kan ons dus soms inderdaad helpen iets beter te doen, iets te bereiken. Maar dat alles neemt nog niet weg dat het een illusie is en blijft. Wanneer wij de illusie echter voor onszelf als een blijvende zekerheid gaan stellen, zullen wij later met de wereld niet meer overweg kunnen. Wij zullen dan de kans niet meer hebben ons geheel juist in de wereld te oriënteren en het beste wat in ons leeft te bewaren. Juist de verzetsmensen, die het meest ideëel gevochten en gewerkt hebben, de mensen, die de grootste risico's genomen hebben, omdat zij dachten daardoor een werkelijk Nederland terug te brengen, waren het meest teleurgesteld toen zij zagen wat het resultaat van hun offers en pogen was. Velen van hen wensten eenvoudig niet meer met de maatschappij te maken te hebben onder het motto: je wordt toch bedrogen.

Dit is een enkel facet van de voortdurende teleurstelling, die ons in het leven belaagt. Altijd weer, wanneer wij uitgaan van zekerheden, noodzaken en idealen buiten onszelf, worden wij gefrustreerd. Daarom lijkt het mij maar beter dat de mens leert zichzelf te beschouwen als een wezen, dat slechts voor zichzelf, maar dan ook voortdurend, juist dient te leven en te handelen. Ik kan nooit een beloning verwachten voor de dingen, die ik doe omdat ik meen dat dit het juiste is. De werkelijke beloning ligt reeds in het feit, dat ik handel zoals volgens mij juist is. Het loon is de eerlijke en vaak vreugdige zelfaanvaarding, die hieruit voortkomt. Ik kan natuurlijk proberen met anderen te spreken en zo tot een gemeenschappelijke oplossing te komen. Maar altijd weer zal blijken, dat de uiteindelijke oplossing niet iets is, waarmee wij werkelijk vrede kunnen hebben, of waarmee anderen werkelijk vrede kunnen hebben.

De oplossing is altijd ergens iets, wat niemand wil en wat niemand ooit werkelijk bevredigt. Het compromis mag een noodzaak zijn in uw wereld van heden, dit geef ik toe. Maar zodra wij het compromis gaan zien als een middel om ook onszelf in de wereld uit te kunnen drukken en

onzelf te verwezenlijken, maken wij een fout. Het enige compromis, waarmede men soms - maar lang niet altijd - vrede kan hebben, is het compromis, dat men met zichzelf sluit. Daarom meen ik dat een mens alleen een compromis mag sluiten op het ogenblik dat hij de werkelijke waarden van het eigen Ik daarmede voor zichzelf niet compromitteert.

De reactie, die wij hebben op de wereld, bepaalt ook niet precies hoe die wereld nu wel is. Zij bepaalt alleen en dan nog slechts ten dele, hoe wij zelf tegenover de wereld staan. Daarom is het steeds weer goed te beseffen: De wereld denkt niet zoals ik denk dat zij denkt. Zij handelt niet zoals ik meen dat zij handelt, handelen moet of handelen zal. De wereld handelt vanuit beginselen of drijfveren, die ik eigenlijk niet eens geheel na kan gaan. Je zult in de wereld natuurlijk steeds weer een keuze moeten maken. Maar de keuze, die je moet maken, is niet of je voor de ene partij of de andere, een godsdienst of een andere leer, de ene mens of de andere zal kiezen. De keuze die je steeds weer moet maken, is de keuze tussen wat voor jezelf aanvaardbaar en juist is en datgene, wat voor jezelf niet aanvaardbaar en juist is.

U hebt vandaag het een en ander gehoord over ontwikkelingen van geestelijke leren, scholen enzovoorts. Ik kan natuurlijk geloven dat er een god bestaat. Maar die god heeft voor mij pas werkelijk betekenis, wanneer Hij voor mij ook feitelijk bestaat. Wat die god is, doet niet terzake. Hoé die god is, doet niet terzake. De definitie van die god is onbelangrijk. Belangrijk is slechts dat hij voor mij een kracht is, die ik persoonlijk ken, waaruit ik persoonlijk put, die ik persoonlijk beleef. Al het andere is van geen belang. Wanneer ik geloof in de mensheid, dan is het niet belangrijk, dat die mensheid daarbij beantwoordt aan een bepaald beeld, dat ik mij maak. Belangrijk is slechts dat ik in die mensheid voortdurend datgene erken, wat voor mijzelf de waarde van het menszijn vertegenwoordigt.

Het zijn allemaal stellingen, die u wat algemeen voorkomen. Maar hoe kun je specifiek zijn in een wereld, waarin het enige, dat je met enig detail en enige juistheid kunt benaderen, in feite het eigen Ik is? Er zijn mensen, die nu uit zullen roepen: ken uzelve! Het is een mooie leuze, een oude leuze, zij ligt goed in het gehoor en wat dat betreft is het verder zoiets als: het is heerlijk, het is zoet, het is (dit of dat product). Het is een leuze. Ken uzelve is echter een onmogelijke eis. Een wijze zal beseffen dat hij zichzelf hier op aarde niet kennen kan, doodgewoon omdat hij de middelen niet heeft de essentie van zijn eigen wezen geheel te doorgronden en te herleiden tot redelijke factoren. Maar wel zal hij tot de conclusie komen dat hij de verhouding tussen hem en de wereld zoals hij die ziet, enigszins kan beseffen en dat deze beantwoordt aan bepaalde regels, die kennelijk mede uit hemzelf voortkomen.

Ik meen dat de wijze, die zichzelf wil leren kennen, zelfs voor een gedeeltelijke erkenning van de waarheid van eigen wezen af zal moeten gaan op de regel die hij beseffen kan en niet op allerhande theorieën. Het is niet zo moeilijk een dichtelijk beeld op te bouwen, dat de goegemeente met enige stomheid doet toezien. Zo kunnen wij spreken over het naderende oordeel, "want ziet deze tijd van de laatste dagen, waarin de ruiters reeds over de wereld gaan, is bestemd om slechts de uitverkorenen nog een laatste wijle te laten tot zij samenkomen; dan zullen zij het duizendjarige rijk beleven en, wanneer de wereld uiteindelijk sterft, worden opgenomen in eeuwige glorie." Leuk, vooral omdat niemand dit na kan gaan en niemand na zal kunnen gaan of hij nu werkelijk wel of niet is uitverkoren, zodat eenieder zijn illusies kan koesteren en zijn bijdragen zal blijven storten.

Wij kunnen ook spreken over deze tijd, waarin de machine steeds verder in zal grijpen in het leven van de mens en de moderne techniek uiteindelijk de mens zal maken tot een ludiek wezen, dat zal leven in tuinen van paradijselijke heerlijkheid. Wat misschien mogelijk zou zijn als de mens geen mens was, de machines niets verontreinigden en bovendien in de menselijke gemeenschap de werkelijke gelijkheid van mens tot mens erkend zou worden. Wat kennelijk niet het geval is, al schijnen degenen, die de technische bevrijding van de wereld prediken, dit liever te vergeten. Je kunt esoterisch of zelfs mystiek schoon spreken over de mens, die alles

wat er gebeurt zal kunnen keren in zichzelf, zo de vrede vindende enzovoorts, enzovoorts, tot hij zijn plaats in de tempel van de oneindige ontwaart. Wat mooi klinkt. Maar niemand vraagt kennelijk of die tempel, waarvan men droomt, wel een realiteit is en niemand vraagt zich af wat achter de symboliek aan werkelijkheid verborgen is. En toch is het de werkelijkheid, waarmee men zal moeten leven.

De best behouwen steen, de meest uitverkoren mens, de technisch meestbegaafde technocraat, zal zo dadelijk, zoals dit onder mensen gangbaar is, van wereld moeten wisselen, al dan niet met rouwbeklag en vele al dan niet gemeende schone woorden. De tijd zal verder gaan en wat er werkelijk gebeurt, kan niemand overzien. Maar wat ik vandaag voor mijzelf ben, dat weet ik. Ik weet niet wat de essentie is van mijn wezen, maar ik weet wat de wereld voor mij betekent, zoals ik haar nu beleef en zie. Ik weet hoe de wereld voor mij nu bestaat. Ik weet wat er in die wereld voor mij juist of onjuist is. Ik weet waarmee ik leven kan en wat voor mij de wereld onleefbaar maakt. Ik kan in mijzelf de dingen overwinnen, die mijn wereld mij onleefbaar maken. Ik kan uit mijzelf voortdurend zoeken naar dingen, die mij mijn wereld meer aanvaardbaar maken en daarmee ook mijzelf. Dat is dan inwijding, bewustwording. Dat is opgaan naar de eeuwige zaligheid en het is misschien wel boven alles ook: het gezonde verstand gebruiken.

Want de meeste stellingen staan in termen, die zo relatief zijn, dat je er maar weinig mee kunt doen. Wanneer je iemand zegt: ik weet niet hoe een steeds verdergaande bewapening dienstig is voor de vrede, begint het antwoord met een "mens, gebruik je gezonde verstand". Nu dacht je dat je dit deed, maar kennelijk is voor een ander gezond verstand vaak wat jijzelf als ongezond verstand pleegt te beschouwen. Maar gebruik dat wat je dan zélf als gezond verstand beschouwt om te beseffen, wat nu in het leven van werkelijk belang is en beleef wat voor jou de werkelijkheid is, zo bewust en goed mogelijk. Zeg u zelf: het leven is voor mij alleen goed, wanneer ik leef volgens hetgeen naar mijn gevoel goed is, niet om goed te doen voor of aan anderen, maar alleen om goed te kunnen zijn.

Ik wil het goede erkennen in mijn wereld. En hoe meer ik het goede in die wereld kan erkennen en mijzelf blijvende, leven volgens eigen besef, hoe meer ik misschien ook zal groeien naar een begrip van mijn wereld. Want eerst uit het begrip voor mijn wereld zal ik een verdergaand besef voor mijzelf kunnen ontwikkelen. Ik meen dat dit een redelijke aanvulling en conclusie is ten aanzien van het eerste onderwerp en hoop hiermede dan ook mijn taak redelijk vervuld te hebben.

Ik eindig hiermede en zal u niet vragen of u het hiermede eens kunt zijn. Voor mij is het waar. Dat is mij voldoende.

Goedenavond.

d.d. 10 april 1970